

ПАМ'ЯТІ НІНИ ПОЛІЩУК (1937—2026)

16 червня 2026 року відійшла у вічність Ніна Павлівна Поліщук — багаторічна співробітниця Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, історик філософії, перекладачка, людина, що назавжди залишиться у пам'яті колег взірцем життєвої мудрості, невтомного оптимізму, порядності й відданості своїй справі.

Ніна Поліщук народилася 18 січня 1937 року в селі Переволочна Прилуцького району Чернігівської області. У 1959 році закінчила з відзнакою філософський факультет Київського державного університету, а з 1962 року її професійне життя було незмінно пов'язане з Інститутом філософії. Після навчання в аспірантурі у 1962—1965 роках та захисту кандидатської дисертації у 1966 році¹ вона пройшла шлях від молодшого наукового до провідного наукового співробітника Інституту. З 1968 року Ніна Павлівна працювала у новоствореному відділі сучасної зарубіжної філософії, де спеціалізувалася на американській філософії. Як і багато інших співробітників відділу того часу, покликаних критикувати «буржуазну філософію», Ніна Павлівна намагалася передусім вивчати її за першоджерелами та зосереджуватися не на ідеологічній, а на змістовній і раціональній критиці предмета дослідження. Дуже часто саме така критика окреслювала напрямки, які з різних причин не могли розвиватися за радянських умов, і це ставало дороговказом подальшого розвитку української філософії вже в пострадянський період. Це можна сказати і про проблематику плюралізму, над якою працювала Ніна Поліщук, захистивши зрештою докторську дисертацію з цієї теми вже за часів «перебудови»: «Світоглядна й методологічна сутність плюралізму в сучасній немарксистській філософії» (1989)².

¹ На основі тексту дисертації було підготовлено монографію: Поліщук, Н. (1970). Проблема морального ідеалу (критика деяких буржуазних соціологічних та етичних теорій). Київ: Наукова думка.

² Захисту передував вихід монографії: Полищук, Н. (1985). Плюрализм и современная буржуазная идеология (мировоззренческий аспект). Киев: Наукова думка.

У 1992 році Ніна Павлівна переходить у відділ історії філософії України, в сектор публікації пам'яток філософської думки, щойно створений за ініціати́ви Васи́ля Семеновича Лісового (1937—2012), який очолював цей сектор упродовж усього періоду його існування. Тут Ніна Поліщук активно залучилася до роботи над усіма знаковими виданнями, які готували під керівництвом Васи́ля Семеновича, зокрема переклала низку статей для антологій «Консерватизм» (Смолоскип, 1998), «Націоналізм» (Смолоскип, 2000), «Лібералізм» (Смолоскип, 2002), паралельно працюючи також над іншими перекладами³. Своєрідним попереднім підсумком досвіду роботи з англomовними текстами, їх перекладу та редагування, а також основою подальшої праці в цьому напрямку став підготовлений нею у співпраці з Василем Лісовим «Англо-український філософський словник» (Либідь, 1996), який вийшов друком у момент, коли український філософський переклад з англійської лише робив свої перші кроки. Ніна Павлівна була повноцінним учасником відкриття української філософії та гуманітаристики для Заходу, що починаючи з 1990-х років визначило подальший розвиток української філософії, понад те, можна сказати, що саме в ці роки сформувалося коло дослідницьких інтересів, які надалі стали її спеціалізацією у відділі історії філософії України: дослідження рецепції чи ремінісценції окремих ідей, течій, топосів західної філософії в українській, а також місць перетину, з одного боку, української та західної філософії, а з іншого — філософської думки та літератури.

Ще однією непересічною ділянкою роботи Ніни Поліщук цих років була підготовка «Філософського енциклопедичного словника» (Абрис, 2002), де вона була не лише авторкою низки статей, а й заступницею голови редколегії та науковою редакторкою всього видання. Енциклопедична робота залишалася одним з наукових інтересів Ніни Павлівни й пізніше, зокрема в останні роки вона регулярно писала статті для «Енциклопедії сучасної України».

Новим інтелектуальним поштовхом для Ніни Поліщук стало стажування за Програмою академічних обмінів імені сенатора Фулбрайта у Стенфордському університеті під керівництвом Ричарда Рорті (1931—2007) у 2005—2006 роках, де вона також познайомилася з науковцями української діаспори в Північній Америці. З цього моменту її пріоритетним науковим інтересом стає історія формування й розвитку американського філософського прагматизму, а також резонанс ідей цієї течії в українській культурі. Результати своїх досліджень з цієї теми Ніна Павлівна опублікувала в монографії «Філософія прагматизму» (Український Центр духовної культури, 2012), а також ділилася ними зі студентами-

³ Гіденс, Е. (2004). Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя (Пер. з англ. Н. Поліщук). Київ: Альтерпрес.

філософами Національного університету «Києво-Могилянська академія», де читала у 2010—2022 роках авторський курс «Філософія прагматизму».

Ніна Павлівна Поліщук належала до покоління, якому судилося пережити дві великі війни: Другу світову та повномасштабне вторгнення РФ в Україну, а її молодість, навчання та значна частина наукового шляху припали на непрості радянські часи. Водночас її робота в Інституті філософії завжди була повноцінним професійним життям, сповненим радості дослідження, спілкування та співпричетності до великих інтелектуальних трансформацій. Ніна Павлівна завжди вражала колег своєю скромністю, доброзичливістю, здоровим глуздом, працелюбністю та стійкістю. Незважаючи на практично неможливі для людини такого віку обставини життя в Києві останніх років, вона до кінця була включена в роботу відділу та Інституту, й усім, хто з нею спілкувався, була за приклад життя, сповненого сенсу, розуміння власного покликання і значення своєї праці для української філософії, культури, України в цілому, у краще майбутнє якої Ніна Поліщук незмінно вірила.

Світлий образ Ніни Павлівни Поліщук завжди житиме у пам'яті тих, кому поталанило працювати та спілкуватися з нею...

Сергій ЙОСИПЕНКО